

[Bertel Dahlgaard.]

sætter prisstigningen i gang; det er en række dels udefra, dels indefra kommende forhold, der her er afgørende. Der er således ingen tvivl om, at når der endnu opretholdes kvantitative restriktioner for indførslen indenfor størstedelen af hjemmeindustriens vareområder, så vil dette på mange måder medvirke til at opretholde højere priser og højere avancer på hjemmemarkedet og sinke den rationalisering og fornyelse, der gør konkurrencedygtig. I kraft af sådanne forhold forhøjes pristallet, og det er de her nævnte bagvedliggende årsager, man skal fjerne, i stedet for at skælde ud over pristalsreguleringen, og så længe man ikke kan føre liberaliseringen helt igennem, bør man derfor efter vort skøn i større omfang end hidtil iværksætte sammenligninger mellem de pågældende varepriser herhjemme og tilsvarende varepriser i andre lande af lignende karakter som vort, så det i højere grad kan overvåges, om restriktionerne udnyttes gennem for høje priser, hvorved produktionsmæssige fremskridt hemmes.

Selvom pristalsreguleringen således ikke er den primære årsag til prisudviklingen og det også må erindres, at den væsentligste del af de senere års lønstigninger ikke skyldes pristalsreguleringen, men ændringer i lønoverenskomsterne og aftaler truffet indenfor overenskomstperioden, så kan det efter vort skøn være rimeligt at klarlægge pristalsreguleringens virkninger og overveje grundlaget for pristallets beregning.

Under hensyn til dette forslags formål foreslås det, at udvalgets formandsskab skal afgive rapport til finansministeren og folketinget inden udgangen af januar måned, og jeg vil derfor være taknemlig for, om den højtærede formand kan finde mulighed for meget snart at sætte forslaget til behandling her i tinget.

Jeg skal dernæst på det radikale venstres vegne fremsætte *forslag til lov om fremme af udbyttedeling*. Et lovforslag af tilsvarende indhold har været behandlet her i tinget i to samlinger, nemlig samlingerne 1951—1952 og 1952—1953. Der fandt da ret omfattende udvalgsbehandlinger sted, og et stort materiale til belysning af herhen hørende problemer blev indsamlet.

I bemærkningerne til det foreliggende

lovforslag er der givet en omfattende begrundelse for forslaget, hvortil jeg henviser, ligesom jeg henviser til fremsættelsestalen i samlingen 1951—1952, der findes i folketingets forhandlinger sp. 518. Jeg skal derfor her nøjes med nogle få betragtninger, som det forekommer mig det nuværende tidspunkt giver anledning til.

Når næsten hele arbejdskraften er i arbejde, er der stort set kun tre muligheder for at øge produktionen. Den ene er at udligne sæsonsvingningerne, og det er et punkt, hvor bestræbelserne må sættes mere effektivt ind end hidtil. Den anden mulighed er en begrænsning af antal og tjenestetid for det til militærtjeneste indkaldte mandskab, og her vil der forhåbentlig kunne indvindes adskilligt. Endelig er der den tredje mulighed, nemlig at øge produktiviteten gennem rationaliseringer og øget personlig arbejdsindsats i produktionen. Denne sidste vej indeholder utvivlsomt de rigeste muligheder. Dersom man kan skabe en intens fællesinteresse mellem bedrifternes ledelse og medarbejderne i at frembringe det størst mulige arbejdsresultat, ligger der heri en mægtig velstandsreserve, og det er vel tidens største produktionsmæssige opgave at få denne velstandsreserve nyttiggjort til gavn for hele samfundet gennem en højere levestandard.

Betingelsen for at skabe en sådan fællesinteresse er selvfølgelig, at alle, der medvirker i produktionen og i den enkelte bedrift, har en forvisning om, at de kan vente en retmæssig andel i det øgede produktionsudbytte. Indførelsen af samarbejdsudvalg i industriens større bedrifter bygger jo faktisk på den idé, at det skulle være muligt at skabe en sådan større fællesinteresse, og skal der være mening i denne nydannelse, må den betyde, at virksomhedens medarbejdere skal erkende deres interesse i at gøre virksomheden mere konkurrencedygtig, fordi de kan regne med at få en berettiget andel af fordelen derved. Med andre ord: med samarbejdsudvalgene er springet gjort fra en ensidig kollektiv indstilling til den individuelle interesse for den enkelte bedrift. Fra samarbejdsudvalgenes idé er der kun et skridt til andre aflønningsformer, der knytter ledelse, funktionærer og arbejdere sammen i et fællesskab, hvis fælles interesse er bedriftens bedst mulige trivsel

[Bertel Dahlgaard.]

til fælles gavn. Samarbejdsudvalgene synes mig at være det første synlige udtryk herfor, og jo hurtigere man kan beslutte sig til at drage konsekvensen heraf, des hurtigere vil det danske samfund bæres oppe af den kraftkilde, der ligger gemt i en organisering af fællesinteressen.

Det er her, det forslag, jeg fremsætter, sætter ind. Forslaget går ud på, at man skal bygge videre på samarbejdsudvalgenes idé ved gennem en samvirken mellem samfundsorganer og erhvervsliv at fremme en udvikling henimod udbyttedelingsystemer, afpasset efter de individuelle forhold, som de foreligger indenfor det rigt nuancerede bedriftsliv. Forslaget går derfor ud på, at indførelsen af udbyttedelingsordninger skal ske på frivillig basis, og at statens indsats skal bestå i at vække og opmuntre til gennemførelsen af frivillige ordninger.

Siden forslaget sidst behandledes her i tinget, er der sket to betydningsfulde ting. For det første er forståelsen af lønsystemernes betydning for produktiviteten utvivlsomt udviklet på en måde, der medfører en større fordomsfrihed i bedømmelsen af dette problem indenfor bedriftslivet, og dernæst har udbyttedelingsstanken indenfor den angelsaksiske verden arbejdet sig frem i betydeligt omfang. Udbyttedeling under mange forskellige former har både i USA og i England haft en stærk fremgang i de senere år. Der er tale om bonussystemer med kontant udbetaling efter forud aftalte regler eller med tildeling af arbejderaktier i foretagendet eller systemer, omfattende pensionsordninger eller velfærdsforanstaltninger af den ene eller den anden art o. s. v. Ofte gennem årelange studier og overvejelser søger de forskellige foretagender derovre at nå frem til netop det system, som synes mest frugtbart under hensyn til de særlige forhold, der kendetegner netop den pågældende branche eller virksomhed.

Jeg så forleden et stort konservativt blad herhjemme fremhæve, hvilken frugtbar udvikling England i de senere år har gennemløbet med hensyn til anvendelsen af udbyttedelingsystemer, og bladet fremhævede, at henvend en fjerdedel af Englands industri nu arbejder med en eller anden form for bonusudbetaling eller udbyttedeling.

Både arbejder- og arbejdsgiverorganisationerne herhjemme har jo hidtil været meget konservative på dette område og synes stort set at have holdt sig udenfor den udvikling, der er foregået andetsteds, hvorfor de også står ret uforberedt, når det drejer sig om at iagttage denne udvikling med et åbent sind.

Det foreliggende lovforslag tager sigte på at formidle den gradvise overgang til udbyttedelingsordninger, som må prøves og udvikles herhjemme. I forslagets § 2 gives regler for den oplysnings- og rådgivningsvirksomhed, som det foreslåede udbyttedelingsnævn skal udøve, og som i så høj grad må gå ud på at nå til erkendelse af, hvilke former der passer for de forskellige brancher.

Jeg håber, at det denne gang skal lykkes at nå til et resultat af forhandlingerne her i folketinget, så der herigennem kan gives et incitament til en dybere indtrængen i spørgsmålet om lønningssystemernes indflydelse på produktiviteten, og jeg skal hermed anbefale dette lovforslag til en velvillig behandling i tinget.

Jeg skal endelig fremsætte *forslag til lov om voldgift i arbejdsstridigheder, der truer omfattende samfundsinteresser*. Forslaget er på væsentlige punkter overensstemmende med et af forslagsstillerne i samlingen 1945—46 fremsat lovforslag, men der er dog med hensyn til enkeltheder væsentlige afvigelser, der har deres årsag i erfaringer, de senere år synes at have bragt.

Lovforslaget ledsages af meget udførlige bemærkninger, der redegør for den historiske udvikling med hensyn til arbejdsstridigheders forløb og indeholder den principielle begrundelse for lovforslagets bestemmelse om nedsættelse af en fast voldgiftsret til behandling og afgørelse af arbejdskonflikter, der vil udsætte omfattende samfundsinteresser for fare. Jeg henviser til disse bemærkninger og skal her kun minde om, at i de sidste 26 år har statsmagten faktisk ikke tilladt et frit forløb af sådanne arbejdskampe, men lovgivningsmagten har truffet afgørelsen, når parterne ikke selv har evnet enten alene eller i forbindelse med forligsmanden af bringe konflikten til afslutning. Når dette sammenholdes med den stærke sårbarhed i dansk